

Nr 152.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län;
- 2) lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län; samt
- 3) lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har i by inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län till rubbning av storskifte verkstälts laga skifte i annan ordning än som stadgas i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom nämnda delar av Kopparbergs län eller lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av länet, och hava byns heminägor ingått i laga skiftet, må Konungen förordna, att särskild förrättning skall äga rum för utredning om äganderättsförhållandena inom byn och sammanläggning av fastigheter efter vad nedan sägs.

I fråga om förfarandet vid förrättningen samt talan mot och fastställelse av densamma skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, i tillämpliga delar gälla vad om laga skifte är föreskrivet.

Förordnande för lantmätare att verkställa förrättningen meddelas av lantmäteristyrelsen.

2 §.

Lantmätaren skall över samtliga till byn hörande områden så ock andra områden, vilka ingått i laga skiftet, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning.

3 §.

Lantmätaren skall verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägares rätta andelstal inom hemman eller del av hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av in-teckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordbalken, icke äventyras genom föreningen.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren

skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde med delägarna föredraga redogörelsen samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma.

Redogörelsen bör underskrivas av delägarna inom byn. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Yppas under förrättningen tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

4 §.

Såframt laga hinder ej möter, skola till byn hörande fastigheter så ock andra fastigheter som ingått i laga skiftet, där de äro i en ägares hand och av denne innehavas med samma rätt, i den uti 6 och 7 §§ stadgade ordning under förrättningen sammanläggas till en fastighet; dock må sammanläggning ej äga rum, om ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Under förrättningen må ock, där laga hinder eljest icke möter, i enahanda ordning fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet, såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, äge vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfällid eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna bestämmes, att fastigheten skall utgöra samfällid egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestrykas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall ej gälla i fråga om fastighet, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

5 §.

Har rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid förrättningen verkställd, må fastighet, som omfattas av utredningen, göras till föremål för sam-

manläggning enligt 4 § utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

6 §.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall lantmätaren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall angives, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej, och skälen härför.

7 §.

Förrättningsmännens yttrande i sammanläggningsfrågan jämte karta och beskrivning, som i 2 § avses, ävensom övriga handlingar i ärendet skola av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt lagen om sammanläggning av fastigheter å landet ankomma å ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, överlämne han detsamma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 4 § angivna fastigheter.

8 §.

Sedan sammanläggningsfrågorna blivit slutligen avgjorda, skall lantmätaren upprätta slutbeskrivning, i vilken med iakttagande av meddelade beslut om sammanläggning av fastigheter skall redovisas varje fastighet eller ägoinnehav inom byn jämte ägaren därav.

9 §.

Kostnaderna för förrättningen skola, i den mån de ej bestridas av statsmedel, fördelas i enlighet med vad härutinnan mellan delägarna överenskommes eller, där sådan överenskommelse ej träffas, efter vad av förrättningsmännen prövas skäligt.

10 §.

Då förrättningen blivit slutligen fastställd, skall domaren i domsagan genast underrättas därom.

11 §.

Lantmäteristyrelsen äger meddela de ytterligare bestämmelser eller anvisningar rörande verkställande av förrättning enligt denna lag, som kunna finnas erforderliga.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g

angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län skall införas en ny paragraf, betecknad 12 §, av följande lydelse.

12 §.

Vad ovan stadgas skall äga motsvarande tillämpning, där förrättning företages enligt lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, och skall därvid vad här förut sägs om skifte i stället hava avseende å förrättning som nu nämnts.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g

angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Häri genom förordnas, att i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län skall efter 13 § införas en ny paragraf, betecknad 13 a §, av följande lydelse.

13 a §.

Hava bys heminägor undergått laga skifte i den ordning som stadgas i denna lag eller i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, skall vid skifte å ägor, som undantagits från delningen, vad i 10 och 12 §§ samt 13 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning såvitt angår fastigheter, som ingå i skiftet; och skall därvid i avseende å villkoren för sammanläggning vad i 11 § 2. föreskrives äga motsvarande tillämpning i fråga om fastigheter, som icke förut ingått i laga skifte.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bestämmelserna i denna lag skola, om så kan ske, tillämpas jämväl å laga skifte, som påbörjats före lagens ikraftträdande.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *ändringar i dalalagstiftningen* samt anför.

Gällande bestämmelser.

I den särskilda jorddelnings- och lagfartslagstiftningen för de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län upptagas särbestämmelser i bl. a. följande två avseenden, nämligen dels rörande särskild äganderättsutredning och rättsverkningar därav beträffande lagfart och dels i fråga om vidgad möjlighet att verkställa sammanläggning av fastigheter.

I det förra avseendet föreskrives i *lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län*, den s. k. dalalagen, beträffande laga skifte till rubbning av stor-skifte följande.

Vid skifte å skifteslag, däri bys heminägor ingå, skall lantmätaren enligt 8 § över utskog, fäbodemark eller annat område, som från byn avskilts till särskilt skifteslag, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning därtill upprätta beskrivning.

Om bys heminägor ingå i skifte, skall enligt 9 § lantmätaren verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägares rätta andelstal inom hemman eller del av hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen. Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande.

Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde, till vilket samtliga delägare i den mark, redogörelsen omfattar, skola inkallas genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, föredraga redogörelsen för delägarna samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma. Redogörelsen bör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas. Yppas under skiftet tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

I kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 227) med särskilda bestämmelser i vissa fall i fråga om jordregister stadgas, att om inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län bys heminägor undergått laga skifte till rubbning av storskifte, i jordregistret skall anordnas nytt upplägg ej mindre för varje inom byn belägen fastighet eller grupp av fastigheter, för vilken särskild ägolott utlagts vid skiftet, än även för till byn hörande registerfastighet eller kvotdel av sådan, som icke ingått i skiftet. Utgöres till byn hörande fast egendom av ägor, vilka vid skiftet redovisats såsom icke ingående i någon sådan fastighet, som nu nämnts, skall, när sådant förhållande inträffat att egendomen bör införas i jordregistret, jämväl denna upptagas å nytt upplägg. Då fastighet enligt kungörelsen upptages å särskilt upplägg, skall anteckning om jordtal icke ske.

I kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 228) med särskilda bestämmelser om förande av fastighetsbok inom vissa delar av Kopparbergs län föreskrives, att fastighet, som enligt nyssnämnda kungörelse den 17 juni 1932 (nr 227) införts i jordregistret såsom särskild registerenhet, skall i fastighetsböckerna upptagas å nytt upplägg. Fastigheten skall förses med ny beteckning, som införes i överskriften till det nya upplägget och därefter skall användas vid dess angivande. Såsom beteckning skall användas den, varmed fastigheten angivits i jordregistret, men därtill må ej fogas jordtal eller annat fastighetsmått, varmed fastigheten tidigare angivits. Vad sålunda stadgats om fastighet skall ock gälla grupp av fastigheter, som enligt kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 227) införts i jordregistret såsom särskild registerenhet.

I lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. särskilda lagfartslagen, föreskrives följande.

Sker inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av länet å bys heminägors laga skifte till rubbning av storskifte, skall enligt 1 § rätten, där det ej med hänsyn till förhållandena inom byn finnes obehövt, för det ändamål, som med lagen avses, utfärda kungörelse därom att utredning rörande äganderättsförhållandena inom byn blivit vid skiftet verkställd.

Enligt 2 § skall, sedan föreskriven redogörelse över äganderättsutredningen

för byn upprättats, lantmätaren vid sammanträde med delägarna lämna dessa tillfälle att uttala sig i frågan om utfärdande av kungörelse enligt lagen, varefter lantmätaren till rätten översänder handlingarna i ärendet jämte förrättningsmännens yttrande däri för den åtgärd, varom i 1 § sägs.

I 3 § föreskrives, att om kungörelse beslutas, densamma skall genom rättens försorg såväl en gång införas i allmänna tidningarna samt tidning inom orten som ock tre gånger, minst en månad mellan varje gång, uppläsa i kyrkan för församling, där skifteslaget är beläget. Kungörelsen jämte sammandrag av redogörelsen, utvisande vad som enligt densamma tillkommer en var delägare inom byn, skall, likaledes genom rättens försorg, anslås å rättens dörr samt i sockenstugan eller å annan lämplig plats inom kommunen. I kungörelsen skall tillkännagivande lämnas om den i 5 § av lagen angivna rättsverkan, så ock därom att redogörelsen finnes hos rätten tillgänglig för granskning.

Sedan skiftet blivit slutligen fastställt och ett år förflutit efter sista kungörendet, skall enligt 4 § första stycket på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn. Är ej lagfart sökt sist å den inskrivningsdag, som infaller näst efter sex månader från det skyldighet efter vad nu sagts inträtt, äger enligt stadgande i andra stycket av samma paragraf rätten genom vite tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande.

I 5 § föreskrives, att om sökanden vid skiftet redovisats såsom ägare av fast egendom, som i jordregistret skall upptagas såsom särskild fastighet eller som utgör kvotdel av dylik fastighet, skall, där ej i lagen annorlunda stadgas, lagfart på grund av skiftet med äganderättsutredningen meddelas honom å nämnda fastighet eller fastighetsdel. Hinder mot lagfart å sådan fastighet eller fastighetsdel möter ej därav, att i densamma efter sammanläggning ingår fast egendom tillhörande by, som ej med sina heminägor ingår i skiftet.

Är fast egendom, varå lagfart sökes, ej av den beskaffenhet, som i 5 § sägs, skall enligt 6 § ansökningen förklaras vilande, till dess sådant förhållande visas ha inträffat, att egendomen skall i jordregistret upptagas såsom särskild fastighet. Vad nu sagts skall dock ej utgöra hinder för beviljande av lagfart å avsöndring, som skett före den 1 januari 1897.

I 7 § föreskrives, att om lagfart sökes samma dag sådan anteckning sker, som avses i 13 § förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, eller efteråt, ansökningen skall vara vilande till dess det visas, att laga kraft ägande dom finnes i den sak, varom anteckning blivit gjord. Avser anteckning ej hela den fastighet, varå lagfart sökes, skall, om anteckningen gäller kvotdel av fastigheten, vad nu sagts tillämpas allenast beträffande nämnda kvotdel, men eljest beträffande hela fastigheten. Varder i sistnämnda fall det som anteckningen avser frånvunnet lagfartssökanden, må lagfart å återstoden ej meddelas, förrän det frånvunna blivit lagligen utbrutet från fastigheten.

I 8 § stadgas, att efter den i 4 § första stycket angivna tiden lagfart, som dessförinnan meddelats, ej får läggas till grund för beviljande av lagfart å

efterföljande fång eller av inteckning. Har genom äganderättsutredningen blivit utrönt, att fast egendom, varå viss delägare innehåft fång, rätteligen tillkommer annan, skall, sedan lagfart meddelats den senare, med avseende å verkan av i egendomen meddelade inteckningar så anses, som om densamma genom klander frånvunnits den förre.

Enligt 9 § skola i kungörelseärendet uppkomna kostnader gäldas efter samma grunder som skifteskostnad.

Har rätten beslutat, att kungörelse ej skall utfärdas, må enligt 10 § talan mot beslutet fullföljas ej mindre av envar i äganderättsutredningen upptagen ägare av fast egendom eller hans rättsinnehavare än även av lantmätaren. Över beslut att kungörelse skall utfärdas må klagan ej föras.

I 11 § föreskrives, att om beslut meddelats om utfärdande av kungörelse enligt 1 §, anteckning därom, så ock, efter det skifte, varom i sistnämnda paragraf sägs, blivit slutligen fastställt, om tiden för fastställelsen skall göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Genom *förordning den 26 juni 1933 (nr 379)* ha utfärdats särskilda bestämmelser om stämpelavgift för de fall, då lagfart sökes enligt särskilda lagfartslagen.

Beträffande s a m m a n l ä g g n i n g a v f a s t i g h e t e r innebära dalalagens bestämmelser om laga skifte till rubbning av storskifte följande.

Medan eljest gäller, att sammanläggning av fastigheter företages allenast om fastighetsägaren begär det, stadgas i 10 § första stycket dalalagen, att om bys heminägare ingå i laga skifte, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro i en ägares hand och av denne innehavas med samma rätt, *skola*, där laga hinder ej möter, i den ordning som stadgas i 12 och 13 §§ under skiftet sammanläggas till en fastighet. Sammanläggning får dock ej äga rum, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Enligt andra stycket i paragrafen må ock under skiftet, där laga hinder eljest icke möter, fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet, såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, skall vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfälld eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna

bestämmas, att fastigheten skall utgöra samfällid egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestyrkas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall enligt paragrafens tredje stycke ej gälla i fråga om fastighet, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

I avseende å villkoren för sammanläggning skola enligt 11 § gälla vissa särskilda bestämmelser. Sålunda stadgas under 1. i paragrafen, att om fastighet hör till by, vars heminägor ingå i skiftet, skall, ändå att fastigheten är belägen inom område, som frånskilts skifteslaget, i avseende å förutsättningarna för dess sammanläggande med i skiftet ingående fastighet så anses, som om densamma inginge i skiftet.

I 6 § andra stycket allmänna sammanläggningslagen föreskrives, att sammanläggning av fastigheter i samband med laga skifte får äga rum allenast där de prövas kunna tillhopa bilda fastighet, vilken överensstämmer med vad i 1 kap. 8 § första stycket samt i 13 kap. jorddelningslagen stadgas. Utan hinder av detta stadgande får emellertid enligt 11 § under 2. dalalagen i skiftet ingående fastighet inom by, vars heminägor ingå i skiftet, sammanläggas med fastighet, tillhörande sådan by, så ock med annan fastighet såframt denna med alla sina ägor ingår i skiftet.

I 11 § under 3. föreskrives, att om rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid skiftet verkställd, fastighet, som omfattas av utredningen, må göras till föremål för sammanläggning utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall enligt 12 § första stycket lantmätaren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall angives, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej och skälen därför. Äro fastigheter, vilka avses skola ingå i sammanläggning, sådana, att lagen angående uppsikt å vissa jordbruk därå äger tillämpning, skall enligt andra stycket av paragrafen i yttrandet redogöras för de omständigheter, å vilka förrättningsmännen grundat sin ståndpunkt.

I 13 § första stycket stadgas, att förrättningsmännens yttrande i sammanläggningsfrågan jämte övriga handlingar i ärendet ävensom, i fall som i 12 § andra stycket sägs, karta över fastigheterna skola av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt allmänna sammanläggningslagen ankomma på ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, skall

han överlämna detsamma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 10 § angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall enligt andra stycket av 13 § dalalagen dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan anmälan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket allmänna sammanläggningslagen sägs, jämväl i in-teckningsprotokollet och in-teckningsboken.

Bestämmelser av väsentligen samma innebörd som de nu angivna ha tilllämpats vid de provskiften, som skett enligt *lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län*, den s. k. provskifteslagen, jämte därtill anslutna författningar.

Beträffande kostnaderna för laga skifte, som till rubbning av storskifte verkställas inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, gäller enligt *kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 84) om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmäteriförrättningar inom Kopparbergs län*, att av allmänna medel gäldas kostnaden till förrättningsmännen, lösen för karta och handlingar jämte kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för skiftets behöriga verkställande, ävensom ersättning till särskilt, på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § jorddelningslagen med lantmäteristyrelsens medgivande vid förrättningen anlitat sakkunnigt biträde.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är tillämpningen av dalalagstiftningens bestämmelser om särskild äganderättsutredning med därav följande rättsverkningar och om vidgade möjligheter till sammanläggning av fastigheter begränsad till de fall, då bys heminägor gå in i laga skifte till rubbning av storskifte. Inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län förekomma emellertid vissa byar, där efter avslutande av storskifte men före tillkomsten av provskifteslagen år 1925 och dalalagen år 1932 laga skifte till rubbning av storskifte ägt rum å heminägorna, antingen ensamma eller jämte all eller viss annan mark inom byn. Enligt en tabell, som intagits i Dalautredningens den 25 augusti 1931 avgivna betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m. (stat. off. utr. 1931: 19), ha sålunda — såvitt angår de före år 1859 storskiftade områdena — laga skiften till rubbning av storskifte verkställts inom följande byar:

	Laga skiftet fastställt år	Antal hemmansenheter enligt storskiftet	Antal delägare vid laga skiftet	Antal ägolotter vid laga skiftet	Arealer i hektar vid laga skiftet				
					Åker	Äng och odlingsmark	Avrösningsjord	Impediment	Summa
Gustafs socken.									
Bobergs by, heminägorna ..	1885	15	7	7	47	15	1	2	65
Stora Tuna socken.									
Domnarvets by, alla ägor	1877	20	20	20	92	40	409	25	566
Grangärde socken.									
Laxsjön, alla ägora	1878	20	2	2	65	432	3,070	—	3,567
Långmyran, alla ägora	1878	4	2	4	21	219	225	—	465
Ore socken.									
Dalfors och Böle by, alla inägor och en del av skogsmarken	1882	19	4	17	139	196	261	135	731
Sunnanheds by, alla inägor och en del skogsmark	1889	52	82	82	151	199	185	18	553
Arvets by, heminägorna	1894	29	53	105	84	115	31	2	232
Sörboda by, inägora och en del skogsmark	1899	25	22	69	73	91	195	5	364
Dalbyn, inägora	1903	90	77	260	240	754	—	14	1,008
Järna socken.									
Ilbäckens by, heminägor, nyodlingar och hemskog ..	1897	18	48	92	160	142	937	181	1,420
Västgårds by, inägor och hemskog	1909	5	24	30	64	53	571	11	699
Duvnäs by, alla ägor	1912	8	41	54	70	49	684	41	844
Vänjans socken.									
Tibergets fäbodslag, alla ägor	1907	10	89	143	20	44	1,183	37	1,284
Stutts skifteslag, alla ägor ..	1908	103	212	1,276	156	151	9,521	364	10,192
Västbygge fjärding, alla ägor	1913	90	174	876	202	625	8,321	1,308	10,456
Knås skifteslag, alla ägor ..	1913	68	155	542	95	60	6,224	95	6,474
Summa		576	1,012	3,579	1,679	3,185	31,818	2,238	38,920

Inom de efter år 1859 storskiftade delarna av länet har i annan ordning än provskifteslagen eller dalalagen bestämmer verkställt endast ett laga skifte till rubbning av storskifte. Detta skifte fastställdes år 1912 och avsåg Vällingbäcks by i Svärdsjö socken, innehållande allenast två hemman med fem vid laga skiftet utlagda ägolotter och en totalareal av 159 hektar.

Å de nu angivna byarna kunna sålunda dalalagstiftningens föreskrifter

om äganderättsutredning, tvångssammanläggning och lagfart icke bliva tillämpliga. Ej heller äga dessa institut tillämpning å det fall att — sedan laga skifte å bys heminägor skett jämlikt provskifteslagen eller dalalagen — laga skifte företages å till byn hörande område, som undantagits vid det tidigare laga skiftet.

Förslag av lantmäteristyrelsen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 april 1942 har *lantmäteristyrelsen* framlagt förslag om tillägg till dalalagstiftningen. Styrelsen anförde därvid följande.

Den år 1932 genomförda särskilda jorddelnings- och lagfartslagstiftningen för de storskiftade delarna av Kopparbergs län innehåller i förhållande till rikslagstiftningen åtskilliga särbestämmelser. För avhjälpan det av de i dessa orter rådande tilltrasslade äganderättsförhållandena samt bristerna i lagfartsväsendet har sålunda vid laga skiften enligt lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län, *då heminägorna ingå i delningen*, införts den anordningen, *att* en alla byns ägor omfattande, fullständig utredning verkställes rörande delägarnas inbördes rätt, *att* varje delägars skilda fastigheter så långt som möjligt och oberoende av om lagfart föreligger samt med visst tvång sammanläggas till en fastighet, *samt att* genom särskilt lagfartsförfarande i omedelbart samband med skiftet praktiskt taget samtliga skiftesdelägare erhålla lagfart å de ur skiftet utgående fastigheterna.

Vid de enligt lagen den 30 april 1925, provskifteslagen, verkställda laga skiftena tillämpades liknande bestämmelser. Skälet till att vid bestämmelserna om äganderättsutredning, tvångssammanläggning och lagfart knutits det villkoret, att byns heminägor skulle ingå i delningen, torde ha varit, utom annat, att det är skiftet å heminägorna som är avgörande för fastighetsindelningen inom byn.

Emellertid hade före tillkomsten av 1925 och 1932 årens lagstiftning vissa i storskifte liggande byar, tillsammans 16, i skilda delar av länet redan undergått laga skifte med tillämpning av 1866 års skiftesstadga. Bland dessa märkas särskilt dels sex byar i Ore socken, dels ock fyra byar eller skifteslag i Vänjans socken. Vart och ett av skiftena å de sex byarna i Ore socken omfattade byarnas heminägor jämte en obetydlig del av skogsmarken. Vänjansskiftena omfattade däremot skifteslagens alla ägor.

Beträffande dessa tidigare laga skiften kunna näppeligen erinringar göras i fråga om arronderingen av ägorna, d. v. s. det sätt på vilket den före skiftena rådande ägosplittringen för varje delägare eller brukningsdel blivit hävd. Skiftena förete emellertid allvarliga brister föranledda därav, att vid tiden för skiftenas verkställande sammanläggningsinstitutet ännu icke fanns i svensk rätt och att en delägars andelar i de skilda storskifteslotterna alltså icke kunde sammanläggas, samt vidare därav, att lagfartsförhållandena icke blevo ordnade i sammanhang med skiftena. Då de flesta av skiftesdelägarna hade andel i flera storskifteshemman, kom alltså så gott som envar av de vid skiftena utlagda brukningsdelarna att bestå av flera fastigheter. Vid de flesta av skiftena blevo — vilket lagstiftningen fordrade — gränser å karta och i handlingar uppdragna mellan de i varje brukningsdel ingående delarna från skilda storskifteshemman. Vid laga skiftet å Dalbyn i Ore socken utbröts sålunda 260 ägolotter åt 77 delägare. Vid Vänjansskiftena utlades 2,837 ägolotter åt 630 delägare. Exempel finnes, att en jordägare där fick sin jord uppskiftad i 45 ägolotter. I regel kom ett jordbruk i Vänjan att bestå av

12—15 skifteslotter. I Ore var antalet något mindre. Överhuvud visa dessa laga skiften, hur påkallat det var, att de blivande laga skiftena kombinerats med sammanläggning såsom ett i skiftet ingående moment samt med lagfartsväsendets uppordnande.

Frågan om dessa brister hos de tidigare laga skiftena har nu blivit aktuell av, utom annat, den anledningen, att laga skiften enligt 1932 års lag begärts och äro under handläggning å skogsmarkerna till tvenne av de Orebyar, vilkas heminägare tidigare undergått laga skifte enligt äldre lagstiftning. Laga skiften enligt 1932 års lag äro sålunda igångsatta å skogsmarkerna till följande Orebyar, vars heminägare tidigare undergått laga skifte:

Byns namn	I skiftet ingår en markareal av ca	Antal del- ägare	Antal register- fastigheter inom byn
Dalbyn	20,000 hektar	118	805
Sunnanhed	10,000 »	108	653

Om vid dessa nu pågående laga skiften sammanläggningar av de i brukningsdelarna ingående registerfastigheterna icke bliva verkställda, bliva för rättningmännen nödsakade att uppdelade varje brukningsdels i skiftet ingående skogsmark mellan registerfastigheterna. Förutom de ej ringa och helt onödiga kostnader, en sådan delning skulle draga, skulle uppskiftningen av skogsmarken vara direkt stridande mot jorddelningslagens syfte samt för övrigt i många avseenden till stor skada. Erforderlig sammanläggning på frivillighetens väg under skiftesförrättningen lär med hänsyn till kostnaderna och i vissa fall bristande lagfarter icke vara att vänta. Det har därför av lantmäteristyrelsen funnits ofrånkomligt att föreslå sådan ändring i dalalagstiftningen, att de enligt 1932 års lag nu pågående eller blivande laga skiftena å skogsmarkerna till de tidigare i hemägorna lagaskiftade Orebyarna kunna utföras så, att genom skiftena icke blott ägosplittringen mellan brukningsdelarna eller delägarna häves utan även fördelarna av sammanläggning och lagfartsfrågans ordnande vinnas. Den omständigheten, att heminägorna tidigare lagaskiftats enligt äldre lag, torde ej böra hindra, att skiftena å skogsmarkerna nu bliva utförda på bästa sätt samtidigt som bristerna i skiftet å inägorna avlägsnas. Det må även erinras, att laga skiftena enligt 1932 års lag bekostas av statsmedel samt att det icke skulle innebära ett rätt utnyttjande av dessa kostnader, om skiftena skulle utföras utan de möjligheter till ett rationellt genomförande av skiftena som den ifrågasatta lagändringen skulle giva.

Emellertid bör i detta sammanhang frågan om uppordnandet av resultaten jämväl av de tidigare laga skiften, som omfattat skifteslagens alla ägor, icke förbigås. Detta gäller särskilt ovanberörda laga skiften i Vänjans socken, vilka verkställdes i början av 1900-talet. Nackdelarna därav, att vid dessa skiften möjligheter saknades till sammanläggning och lagfartsväsendets ordnande, äro här särskilt framträdande. Svårigheterna för den sekundära delningen äro mycket stora, då varje brukningsdel består av ett flertal för sig utbrutna registerfastigheter. Det vanligaste är, som ovan anförts, att ett bondebruk består av 12—15 registerfastigheter. Ju längre tiden går, ju svårare blir det att bota bristerna i lagfartsväsendet. Redan vid tiden för laga skiftena voro lagfarts- och äganderättsförhållandena tilltrasslade. Förhållandena ha därefter icke blivit bättre. Exempelvis må framhållas, att om en delägare vid tiden för skiftet ägde del i 15 hemman och alltså fick 15 skifteslotter samt därefter avlidit och efterlämnat fem arvingar, genom arvskiftet tillskapats 75 fastigheter. Att lagfarter icke söktes, torde alltså redan av kostnadsskäl vara förstäeligt. Styrelsen håller före, att även här fordras

särskild lagstiftning, som möjliggör sammanläggningar samt skapandet av förutsättningar — liksom vid provskiftena och laga skiften enligt 1932 års lag — för lagfarter direkt på de ur skiftena utgångna brukningsdelarna.

Ehuru vad ovan anförts främst gäller Ore- och Vänjansfallen, torde anledning till den ifrågasatta lagstiftningen föreligga jämväl i fråga om vissa av de övriga före 1925 verkställda 16 laga skiftena.

Ett av de s. k. provskiftena enligt 1925 års lag gällde Östansjö och Östanviks byar i Ore socken. Skiftet, som fastställdes år 1936, omfattade heminägorna jämte en del av skogsmarken. På ansökning av delägarna pågår nu laga skifte enligt 1932 års lag å den från provskiftet uteslutna skogsmarken och fåbodinägorna omfattande 13,000 hektar. Vid provskiftena gällde, att sammanläggning endast med varandra av fastigheter helt belägna utom delningsområdet ej kunde ske i samband med skiftet; åtminstone en av fastigheterna skulle ha ägor inom delningsområdet. Å den från provskiftet å Östansjö och Östanvik uteslutna skogsmarken, som nu skall undergå laga skifte enligt 1932 års lag, ligga emellertid flera hundra skogsfastigheter tillhöriga ett fåtal delägare. Därest dessa fastigheter icke sammanläggas, skall enligt gällande lag delning mellan dem ske, medförande ansenliga och onödiga kostnader samt ett otillfredsställande resultat av skiftet. Enligt 1932 års lag fordras emellertid för sammanläggning och lagfart i sammanhang med skiftet, att heminägorna ingå i detta. Lagändring synes alltså jämväl i detta fall vara påkallad. Samma situation kan givetvis förekomma jämväl i andra byar, där provskifte omfattat endast heminägorna med eller utan viss del av skogsmarken.

Därest laga skifte skett enligt 1932 års lag och i skiftet ingått heminägorna, torde, när laga skifte därefter enligt samma lag sker å övrig mark till byn, jämväl vid detta senare skifte möjlighet till tvångssammanläggning i vissa fall vara påkallad. Härför erfordras emellertid lagändring.

Vad lantmäteristyrelsen emellertid framförallt vill föreslå är, att för de byar, vars heminägor lagaskiftats före tillkomsten av dalagstiftningen av 1925 och 1932 (Ore- och Vänjansfallen), möjligheter bliva tillskapade för en så att säga retroaktiv tillämpning av de till denna lagstiftning hörande bestämmelserna om sammanläggning och lagfart.

I anledning av de i skrivelsen angivna förhållandena hade inom lantmäteristyrelsen utarbetats en den 29 juni 1940 dagtecknad *promemoria* med förslag till dels lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län och dels lag om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län.

Enligt förstnämnda lagförslag skulle till 10 § första stycket dalalagen — vilket lagrum såsom förut nämnts innehåller bestämmelser om viss tvångssammanläggning av fastigheter vid laga skifte, däri bys heminägor ingå — fogas ett stadgande, att om heminägorna tidigare undergått laga skifte, nämnda bestämmelser skulle gälla beträffande fastigheter, som med alla sina ägor ingå i skiftet.

Förslaget till lag om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län innebar, att därest inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, i annan ordning än som stadgas i provskifteslagen eller dalalagen, verkställts laga skifte, däri bys heminägor ingått, Konungen skulle, då skäl där-

till föreläge, äga förordna, att särskild förrättning skulle äga rum för äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom byn. I fråga om äganderättsutredningen, dennas kungörande och rättsverkningarna därav skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse föreskrifterna i 9 § dalalagen samt särskilda lagfartslagen, därvid skyldighet att söka lagfart skulle inträda ett år efter sista kungörandet, att äganderättsutredning verkställdes. Där laga hinder ej mötte, skulle till byn hörande fastigheter och andra fastigheter, som ingått i laga skiftet, där de vore i en ägares hand, sammanläggas till en fastighet; dock att sammanläggning ej finge äga rum, såframt ägaren bestrede åtgärden och han ej uppenbart saknade fog därför. Vid sammanläggningen skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som föreskrives i 10 § andra och tredje styckena, 11 § under 3., 12 § och 13 § första stycket dalalagen. I avseende å villkoren för sammanläggning upptogos särskilda bestämmelser i viss anslutning till stadgandena i 11 § under 1. och 2. dalalagen.

Över förslagen hade styrelsen inhämtat yttranden av distriktslantmätrarna Erik Bengtsson, Folke Berggren och Bertil Hulin, av vilka särskilt de två förstnämnda haft att handlägga större skiften inom de orter, som vore i fråga, ävensom av överlantmätaren i Kopparbergs län. Styrelsen hade vidare hos häradshövdingarna i Falu, Nås och Malungs, Nedansiljans samt Ovensiljans domsagor anhållit om yttranden över förslagen. Sådana yttranden hade inkommit från häradshövdingarna i Nås och Malungs, Nedansiljans samt Ovensiljans domsagor.

Om vad i yttrandena förekommit anförde lantmäteristyrelsen sammanfattningsvis följande.

Av yttrandena framgår, att behov av den föreslagna lagstiftningen gjort sig gällande i orten.

Överlantmätaren har ansett ett påtagligt behov föreligga av ett ingripande genom lagstiftning.

Häradshövdingen i Ovensiljans domsaga finner, med hänvisning till förhållandena i Vänjansbyarna, synnerligen angeläget, att promemorians förslag snarast möjligt upphöjas till lag. Samme häradshövding anför vidare: Då de nämnda byarna eller skifteslagen i senare tid undergått laga skiften, kunde det förefalla som om uppläggande av nya fastighetsböcker för dem lätt kunde ske. Det hade emellertid visat sig, att vederbörande jordägare så allmänt och i så stor omfattning eftersatt sina skyldigheter att söka lagfart, att lagfartsföreläggande i stor omfattning måste tillgripas, innan ett uppläggande av nya fastighetsböcker för dessa skifteslag kunde ifrågakomma. Såsom i promemorian framhållits, kunde det emellertid vara ganska hårt att tillgripa sådana åtgärder, då förmodligen i anledning av de för dessa skifteslag abnormt stora lagfartskostnaderna genom de framtvingade lagfarterna många jordägare skulle nödgas att gå från gård och grund.

Häradshövdingen i Nås och Malungs domsaga tycks anse, att något påtagligt behov av den föreslagna lagstiftningen icke skulle föreligga beträffande de i promemorian omnämnda byarna i domsagan (avseende Järna socken). I anledning härav vill styrelsen anförda att behovet av den ifrågasatta lagstiftningen främst är framkallat av förhållanden i Ore- och Vänjansbyarna i Nedansiljans och Ovensiljans domsagor. Hade det endast gällt Nås och Malungs domsaga, hade styrelsen icke funnit anledning föreslå någon lag-

stiftning. Detta utesluter givetvis icke, att lagstiftningen göres sådan, att den vid behov kan tillämpas beträffande samtliga tidigare lagaskiftade byar.

I såväl en vid häradshövdingens i Nedansiljans domsaga yttrande fogad, av domsagans sekreterare författad promemoria som i distriktslantmätarnas och överlantmätarens yttranden beröras problem, vilka äro av den största betydelse men som dock torde ligga utanför ramen för det lagförslag, om vilket nu är fråga. Sålunda ifrågasättes, att äganderättsutredning skulle verkställas samt lagfartsväsendet ordnas inom i storskifte liggande dalabyar jämväl vid delningar å storskifteshemman eller överhuvud utan att laga skifte å byn samtidigt verkställas, att bestämmelserna om äganderättsutredning, sammanläggning och lagfart skulle utsträckas jämväl till bergsfrälsebygden kring Falun samt vissa delar av södra Dalarna, samt att ytterligare bestämmelser om gemensamma ägolotter vid laga skifte enligt 1932 års lag skulle införas. Särskilt i nyssberörda promemoria beröras jämväl frågan om möjligheterna att förhindra, att resultaten av laga skiftena äventyras genom jordägarnas åtgärder vid fortsatt fastighetsbildning, samt spørsmålet om de skiljaktigheter, som bestå mellan å ena sidan de civilrättsliga reglerna om överlåtelse av fast egendom och om lagfart samt å den andra jorddelningslagstiftningen. Ävenledes har i ett yttrande berörts frågan om legalisering av rådande sämjedelning.

Lantmäteristyrelsen håller emellertid före, att dessa spørsmål, hur viktiga de än äro och även om styrelsen har åtgärder under överbäggande, icke böra upptagas i detta sammanhang. Flera av spørsmålen äro för övrigt icke enbart dalafrågor utan torde röra förhållanden jämväl i andra delar av riket samt böra bli föremål för utredning i samband med fastighetsbildningsakkunnigas och lagberedningens nu pågående arbeten.

Rörande jordägarnas inställning till den ifrågasatta lagstiftningen yttrade lantmäteristyrelsen följande.

Redan i ansökningen om förordnande av lantmätare till ett av de pågående laga skiftena i Ore socken (Sunnanhed) ha sökandena begärt, att förrättningen företoges på det sätt, som erfordras för att fastighets- och lagfartsförhållandena skulle bli uppordnade som om laga skiftet omfattat byns heminägor. Distriktslantmätaren har upplyst, att jordägarna i dessa Orebyar då de begärt de nu pågående skiftena överhuvud utgått ifrån att skiftena kunde verkställas på sagda sätt.

Jordägarna i de lagaskiftade Vänjansbyarna ha genom vederbörande distriktslantmätare erhållit underrättelse om den av styrelsen ifrågasatta lagstiftningen för uppordnandet av deras jordförhållanden. Inom de fyra Vänjansskifteslagen ha den 22 mars 1942 hållits sammanträden för dryftandet av frågan. Därvid utsågos representanter för att uppvakta vederbörande myndigheter och framhålla den stora betydelse en förrättning innefattande äganderättsutredning och sammanläggning skulle få för skifteslagen. Sagda representanter uppgåvo därefter för chefen för lantmäteristyrelsen, att allmänna meningen inom skifteslagen var, att förhållandena började bli olidliga och att något måste göras för att få dem uppordnade. De hade klart för sig att även jordägarna måste få vidkännas vissa kostnader och besvär, men ville framhålla, att de varit föregångsmän i fråga om att låta sina byar undergå laga skifte och fått bekosta skiftena själva utan annat statsbidrag än till halva kostnaderna för utflyttningarna, samt att den omständigheten att skiftena måst utföras utan sammanläggning och med uppdelning av nästan varje personlig brukningsdel i ett flertal lotter icke berodde av dem utan av då gällande bristfälliga lagstiftning. De utgingo därifrån och hoppades, att Vänjansbyarna i det avseende varom nu vore fråga bleve både i lagstiftnings-

och statsbidragsavseende likställda med de byar, som efter 1925 undergått eller komme att undergå laga skifte.

I fråga om utformningen av den nya lagstiftningen om äganderättsutredning och sammanläggning anförde lantmäteristyrelsen vidare:

Det skulle ligga närmast till hands, att beträffande de byar som enligt tidigare lagstiftning undergått laga skifte å allenast hemägorna, inordna äganderättsutredningen och sammanläggningen såsom ett moment i laga skiften enligt 1932 års lag å de vid de tidigare laga skiftena uteslutna skogsmarkerna, samt att därutöver bereda möjligheter till lagfart efter skiftet. Gällde det endast dessa byar, alltså Orebyarna, torde givetvis de erforderliga bestämmelserna enklast åstadkommas genom ändring i 1932 års lagstiftning därhän, att villkoret om att heminägorna skulle ingå i delningen borttoges för laga skiften å skogsmarken å dessa byar. Emellertid blir ju problemet härigenom icke löst för Vänjansbyarna där all mark redan lagaskiftats. Det är med hänsyn härtill som i promemorian föreslagits, att för båda slagen av de lagaskiftade byarna äganderättsutredning och sammanläggning skola anordnas som en särskild fristående förrättning, som jämväl för Orebyarna kan verkställas oberoende av om laga skifte begärts men i vart fall senast jämsides med sådant skifte. Det vore också tänkbart att lösa frågan på skilda sätt eller för Orefallen genom att i laga skiftena efter hand som de begäras inkoppla åtgärderna i fråga och för Vänjansbyarna genom särskilda förrättningar. Mot promemorians förslag i denna del har emellertid erinran icke blivit gjord och styrelsen anser jämväl, att spørsmålet lämpligen löses på sätt i promemorian föreslagits.

Beträffande bestridandet av kostnaderna för de förrättningar som kunde komma att verkställas enligt de föreslagna bestämmelserna anförde lantmäteristyrelsen följande:

Enligt kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 84) om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmåteriförrättningar inom Kopparbergs län gäldas kostnaderna till förrättningsmännen, lösen för kartor och handlingar jämte kostnaden för införskaffande av handlingar, som erfordras för skiftets behöriga verkställande (gravationsbevis o. d.), av allmänna medel. Kostnaderna utgå från förslagsanslaget: Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar. Någon skillnad mellan de åtgärder, som nu föreslås, och de som redan innefattas i ovanberörda statsbidragskungörelse torde icke föreligga. Vad beträffar Orefallen skulle ändock för bestämmandet av delningsgrunden vid de pågående laga skiftena en nära nog lika grundlig äganderättsutredning vara påkallad, som enligt nu föreslagna lag skulle föreskrivas. Det är att märka, att delägarna i både Ore- och Vänjansbyarna varit föregångsmän i så måtto, att de tidigt känt behovet av laga skiften samt låtit utföra desamma på egen bekostnad. Nu gäller det endast att bota de brister i skiftena, som förorsakats av att den särskilda dala-lagstiftningen då ännu icke var tillkommen. Det vore näppeligen billigt, om delägarna i dessa byar icke skulle få samma bidrag för dessa åtgärder, som delägare i numera begärda skiften erhålla till samtliga skifteskostnaderna. Utan nu antydd möjlighet till statsbidrag torde f. ö. åtgärderna icke komma till stånd. Det torde emellertid vara ett allmänt intresse av största vikt för fastighetsredovisningen och ej minst möjligheterna att upplägga nya fastighetsböcker, att förhållandena uppordnas. Styrelsen hemställer alltså, att för de förrättningar, som komma att verkställas enligt den föreslagna lagstiftningen, kostnaderna till förrättningsmännen, lösen för kartor och handlingar jämte kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för förrättning-

ens behöriga verkställande, skola gäldas av allmänna medel att utgå av det under nionde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget till understöd åt jorddelningsväsendet m. m., bidrag till jorddelningsförrättningar. Förrättningar-
na torde komma att försiggå under en följd av år.

Vid lantmäteristyrelsens skrivelse funnos fogade förslag till *dels lag* angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 17 juni 1932 (nr 233) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län och *dels lag* om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, vilka förslag i väsentliga delar voro likalydande med de vid promemorian fogade förslagen.

Över lantmäteristyrelsens skrivelse och därvid fogade förslag har utlåtande inhämtats från *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, vilken i avgivet yttrande tillstyrkt att förslagen snarast möjligt upphöjdes till lag.

Sedan *lantmäteristyrelsen* verkställt vissa beräkningar i vad mån en tillämpning av den föreslagna lagstiftningen skulle föranleda kostnadsökning för statsverket, har styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 november 1942 i nämnda hänseende anfört följande.

Den närmaste anledningen till styrelsens framställning den 29 april 1942 var att vissa nu pågående laga skiften enligt 1932 års lag å byar i Ore socken, vilkas heminägare tidigare undergått laga skifte, befunnos icke kunna verkställas på ett godtagbart sätt utan att möjligheter till tvångssammanläggning infördes samtidigt som lagfartsfrågan ordnades.

För samtliga de fem byar i Ore socken, vilkas heminägare undergått laga skifte enligt skiftesstadgan, skulle den särskilda kostnaden i anledning av de föreslagna lagbestämmelserna bli omkring 11,000 kronor. Styrelsen har därvid räknat med erfarenhetssiffror eller 30—35 kronor för kungörelseförfarandet, sammanläggningen och gravationsbevis samt 15 kronor för ökat utredningsarbete, allt per storskifteshemman.

För det närvarande pågår emellertid laga skifte å endast två av dessa fem byar eller Dalbyn och Sunnanhed. Under de närmaste åren lär något ytterligare sådant skifte näppeligen komma i gång. För Dalbyn och Sunnanhed blir efter samma beräkningssätt motsvarande kostnad 7,000 kronor.

Men än viktigare i detta sammanhang är att märka, att de föreslagna lagbestämmelserna komma att medföra icke endast särskilda kostnader utan även kostnadsbesparing. Om lagtillägget icke införes, blir lantmätaren nödsakad att dela varje persons ägolott mellan de registerfastigheter och delar av storskifteshemman, som ingå i densamma. Då i Dalbyn finnas 118 och i Sunnanhed 108 delägare samt envar av dessa torde äga i medeltal 7 fastigheter, mellan vilka hans ägolott måste uppdelas, förstås lätt vilket omfattande arbete som sparas därest lagändring sker. Denna sönderdelning måste utmärkas å kartan och återgivas i delningsbeskrivningen, varjämte lantmätaren näppeligen kan undgå att å marken utstaka och rörlägga skiljelinjerna mellan en persons olika registerfastigheter. Lantmäteristyrelsen har låtit verkställa beräkningar rörande de kostnader nämnda arbeten skulle draga. Beräkningarna ha grundats på erfarenhetssiffror från tidigare verkställda dalaskiften men hållits i underkant. Därvid har framkommit, att samma kostnader — även om man icke räknar med gränslinjernas utmärkande å marken — skulle för Dalbyn och Sunnanhed tillsammans bli omkring 17,000

kronor. Denna summa om 17,000 kronor skall jämföras med ovan angivna om 7,000 kronor. Endast i fråga om laga skiftena å Dalbyn och Sunnanhed skulle alltså genom de ifrågasatta lagtilläggen komma att inbesparas minst 10,000 kronor i statsmedel. Det blir proportionsvis samma besparingar i fråga om de övriga tre Orebyarna, därest desamma skulle komma att undergå laga skifte.

Även i fråga om det nu pågående laga skiftet å Östansjö och Östanvik i Ore socken, beträffande vilket inägorna skiftats enligt 1925 års lag, kommer kostnadsminskning att ske.

Vad åter angår Vänjansbyarna har styrelsen beräknat, att statens kostnader för de åtgärder, som föreslås för dessa byar, skulle komma att utgöra omkring 20,000—30,000 kronor. Efter genomförandet av de föreslagna äganderättsutredningarna, sammanläggningarna och lagfarternas ordnande komma betydliga besparingar att göras även för statsverket. Styrelsen syftar därvid på den förenklade fastighetsbokföringen och redovisningen i jordregistret. Vid tiden för laga skiftena funnos 630 delägare, för vilka emellertid på grund av då gällande lagbestämmelser utlades 2,837 ägolotter. Genom verkställda sekundära delningar har antalet ägolotter därefter ökat. Besparingen i arbete vid nya fastighetsböckers uppläggande är ju uppenbar, därest detta arbete får avse omkring 600 upplägg, där lagfarterna samtidigt ordnats, i stället för nära 3,000 med tilltrasslade inskrivningsförhållanden. För det fortsatta inskrivningsarbetet måste arbetet givetvis också minskas. Detsamma gäller jordregistrets förande. I det långa loppet torde därför de angivna kostnaderna bli även ur statsekonomisk synpunkt väl använda pengar.

Styrelsen får emellertid även framhålla att enligt lagförslaget det lagts i Kungl. Maj:ts hand att avgöra, om och när för Vänjansfallen avsedda för rättningar skola komma till stånd. Skulle ansökning inkomma om förrättning torde Kungl. Maj:t alltså kunna, därest de statsfinansiella förhållandena ej medgiva, att arbetet just då igångsättes, låta anstå med bifall till ansökningen. Tillgängliga arbetskrafter torde för övrigt icke medgiva, att samtliga Vänjansbyar på en gång bli föremål för de föreslagna åtgärderna, varför arbetena torde komma att dragas ut under flera år. Någon anledning från styrelsens sida att föreslå höjning i det anslag, från vilket statsbidragen i fråga skulle utgå, kommer icke att föreligga.

De säregna jordförhållandena i Kopparbergs län framtråda i synnerhet inom de delar av länet, där storskifte verkställt på bekostnad eller med understöd av staten, d. v. s. i stort sett länets norra och mellersta delar. För avhjälpande av de i dessa trakter rådande invecklade äganderättsförhållandena och bristerna i lagfartsväsendet ha, såsom förut närmare angivits, genom lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. dalalagen, och lagen samma dag med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. särskilda lagfartslagen, införts vissa anordningar för det fall att laga skifte sker å by till rubbning av storskifte. Dessa bestå däri, att en fullständig äganderättsutredning beträffande hela byn skall ske vid skiftet, att i samband med skiftet tvångssammanläggning i princip skall ske så snart olika fastigheter ha samma ägare, varvid även vissa lättnader i de eljest gällande villkoren för sammanläggning medgivas, samt att på grundval av skiftet och äganderättsutredningen ett särskilt lagfartsförfarande med kungöran-

Departements-
chefen.

de anordnas så att praktiskt taget samtliga skiftesdelägare få klara lagfarter på sina ur skiftet utgående fastigheter. Liknande bestämmelser ha tillämpats vid de provskiften, som skett enligt lagen den 30 april 1925 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, den s. k. provskifteslagen.

Förutsättningen för att de nämnda anordningarna skola tillämpas är emellertid, att byn undergår laga skifte och att heminägorna ingå i delningen. Anledningen till denna begränsning torde ha varit att som ett av de mest angelägna önskemålen framstod undanröjandet av den rådande ägosplittningen, vilken särskilt framträdde inom de icke lagaskiftade områdena, och att med hänsyn därtill de ifrågavarande åtgärderna ansågos böra vidtagas i ett sammanhang över större områden i anslutning till fastighetsbildande skiften. Det var därför också naturligt att åtgärderna anknötos till laga skifte å bys heminägor, vilka äro grundläggande för fastighetsindelningen inom byn.

Till följd härav äro från tillämpningsområdet för dalalagstiftningens bestämmelser om äganderättsutredning, tvångssammanläggning och lagfart utslutna de byar, där innan 1925 och 1932 års lagstiftning trätt i tillämpning laga skifte redan verkställts å heminägorna, antingen ensamma eller jämte viss eller all annan mark i byn. Så är fallet beträffande ett antal i det föregående närmare angivna byar, de flesta belägna i Ore, Vänjans eller Järna socknar. Av lantmäteristyrelsen har nu föreslagits, att för de ifrågavarande byarna möjlighet skulle öppnas för en så att säga retroaktiv tillämpning av de enligt dalalagstiftningen medgivna anordningarna. Detta avses skola ske genom att, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, för dessa byar verkställas särskilda förrättningar, varvid äganderättsutredning företages och tvångssammanläggning av fastigheter i samma ägares hand åvägbringas, varefter särskilt lagfartsförfarande på grundval av äganderättsutredningen anordnas.

Behovet av bestämmelser av angiven innebörd har främst motiverats därmed, att vid dessa tidigare laga skiften sammanläggningsinstitutet ännu icke fanns i vår rätt, varför en delägars andel i olika storskifteslotter, ehuru andelen utlades som en brukningsdel, kom att rättsligen bestå av skilda fastigheter. Ej heller blevo lagfartsförhållandena ordnade i samband med laga skiftet. Behovet av lagstiftningsåtgärder har särskilt aktualiserats genom att laga skiften nu pågå å skogsmarken till vissa av de ifrågavarande byarna i Ore socken, och lantmäteristyrelsen har för sin del funnit det ofrånkomligt att föreslå bestämmelser, som möjliggöra att dylika skiften kunna verkställas så, att ej blott ägosplittningen häves utan även fördelarna av sammanläggning och lagfartsfrågans ordnande vinnas. Att behov av den ifrågasatta lagstiftningen gjort sig gällande, framgår också av de yttranden som avgivits i ärendet.

Som skäl för genomförandet av de föreslagna åtgärderna har även framhållits, att det i och för sig får anses skäligt, att de ifrågavarande byarnas

delägare, vilka på egen bekostnad företagit laga skiften å sina heminägor och på grund av att dylika skiften verkställts uteslötos från förmånerna av äganderättsutredning, sammanläggning och lagfart, nu beredas motsvarande förmåner. Vad särskilt angår de byar, där nu laga skiften å skogsmarken igångsatts, är att märka att dessa skiften i betydande utsträckning verkställas med bidrag av statsmedel och att det icke skulle innebära ett rätt utnyttjande av dessa penningmedel, om skiftena skulle utföras utan att möjlighet finnes till en sådan rationalisering, som den ifrågasatta lagstiftningen skulle bereda. Det måste överhuvud taget anses vara av vikt, att varje tillfälle tillvaratages, som erbjuder sig att befrämja ordnandet av de invecklade förhållandena beträffande fastighetsväsendet inom Kopparbergs län. Jag vill därför förorda att en lagstiftning på grundval av lantmäteristyrelsens nu ifrågavarande förslag genomföres.

Det kunde givetvis, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, ifrågasättas att begränsa lagstiftningen till dem av de ifrågavarande byarna, som icke i sin helhet lagaskiftats. Härigenom skulle under lagstiftningen inbegripas bl. a. de byar i Ore socken, där för närvarande laga skifte å skogsmark pågår, men uteslutas främst de förut angivna byarna i Vänjans socken. Då emellertid ett motsvarande behov av tillrättaliggande av fastighets- och lagfartsförhållandena föreligger även i fråga om byar tillhörande sistnämnda kategori, torde det vara lämpligt att redan nu giva lagstiftningen den allmänna omfattning som avses i lantmäteristyrelsens förslag. Jag vill i detta sammanhang framhålla att, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, tillämpning av de ifrågavarande åtgärderna å de byar, som falla under lagstiftningen, bör bero av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Med nyss angivna ståndpunkt till lagstiftningens omfattning vill jag också ansluta mig till lantmäteristyrelsens förslag att de äganderättsutredningar, som skola verkställas enligt den nya lagstiftningen, i lagtekniskt avseende utformas såsom självständiga förrättningar och sålunda ej konstrueras såsom ett led i ett pågående laga skifte. Det är emellertid uppenbart, att då fråga är om byar som icke i sin helhet lagaskiftats, särskilda förrättningar för äganderättsutredning icke böra anordnas utan att laga skifte samtidigt verkställas å mark, som undantagits vid tidigare delning. De byar, beträffande vilka i första hand tillämpning av den förevarande lagstiftningen kommer i fråga, bliva därför de byar inom Ore socken, där laga skifte å skogsmark redan igångsatts.

De erforderliga bestämmelserna om äganderättsutredning och sammanläggning vid nu ifrågavarande förrättningar samt om lagfart på grundval av förrättningarna torde, såsom skett i lantmäteristyrelsens förslag, böra i väsentliga delar utformas i nära anslutning till de nu gällande stadgandena om motsvarande åtgärder vid laga skiften å heminägor enligt dalalagen. Beträffande förfarandet i övrigt vid förrättningarna synas gällande bestämmelser om laga skifte kunna i tillämpliga delar tjäna som förebild för regleringen.

För de åtgärder, som innefattas i den ifrågavarande lagstiftningen, skall enligt lantmäteristyrelsens förslag statsbidrag utgå efter samma grunder som

nu gälla för bidrag till förrättningar enligt dalalagen. Detta synes rimligt; utan möjlighet till statsbidrag torde för övrigt, såsom lantmäteristyrelsen påpekat, de avsedda åtgärderna icke komma till stånd. Styrelsen har beräknat, att en tillämpning av den föreslagna lagstiftningen enbart å de byar inom Ore socken, vilkas lagaskiftande utgjort närmaste anledningen till kravet på lagstiftningsåtgärder, skulle till följd av därigenom möjliggjorda förenklingar vid skiftenas verkställande medföra en besparing av statsverkets utgifter å minst 10,000 kronor, samt att proportionsvis samma besparing skulle uppkomma beträffande de övriga nu ifrågavarande byarna i Ore socken, där est dessa komme att undergå laga skifte. Vad åter angår de förut angivna byarna i Vänjans socken, vilka redan i sin helhet lagaskiftats, har styrelsen uppskattat statsverkets kostnader för de föreslagna åtgärderna till omkring 20,000—30,000 kronor men samtidigt framhållit, att efter åtgärdernas verkställande betydliga besparingar komme att göras även för statsverket genom den förenklade fastighetsbokföringen och redovisningen i jordregistret. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t — vilkens förordnande i varje särskilt fall fordras för den föreslagna lagstiftningens tillämpning — att med hänsyn till tillgång på medel och för förrättningarnas verkställande kvalificerad arbetskraft avgöra om och när avsedda förrättningar för dessa byar skola komma till stånd.

Lantmäteristyrelsen har vidare föreslagit, att dalalagen ändras så att möjlighet till tvångssammanläggning i samband med skifte öppnas även för de fall, då laga skifte sker å område som undantagits från tidigare verkställt laga skifte, vari bys heminägor ingått. Detta förslag har föranletts av nu pågående laga skifte å skogsmark till Östansjö och Östanviks byar i Ore socken, vilkas inägor skiftats enligt 1925 års provskifteslag, och genom förenklingar som därigenom skulle kunna ske vid skiftesläggningen, skulle enligt vad styrelsen uttalat kostnadsminskning för statsverket uppkomma. En lagändring i denna riktning synes lämplig och torde böra genomföras.

I enlighet med det anförda ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) *lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län;*

2) *lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län; samt*

3) *lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.*

Lagförslagen torde såsom bilaga få fogas till statsrådsprotokollet.¹

Jag övergår nu till en redogörelse för de särskilda bestämmelserna i förslagen.

¹ Denna bilaga, vilken fränsett viss jämkning av redaktionell natur är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Förslaget till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län.

1 §.

I motsvarande paragraf av såväl promemorieförslaget som lantmäteristyrelsens förslag upptogs bestämmelse att, därest inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, i annan ordning än som stadgas i provskifteslagen eller dalalagen, verkställts laga skifte, däri bys heminägare ingått, Konungen skulle äga, då skäl därtill vore, förordna att särskild förrättning skulle äga rum för äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom byn. Förrättningsman skulle förordnas av lantmäteristyrelsen. I fråga om biträde av gode män, kungörelse och kallelser angående förrättningen och sammanträden under denna samt förande av protokoll skulle i tillämpliga delar gälla vad om laga skifte är stadgat.

I *promemorian* anfördes, att förordnande, som avsåges i paragrafen, torde böra meddelas successivt, allteftersom personal och medel stode till förfogande och intresse visade sig från jordägarnas egen sida. Särskilt det sista vore av stor betydelse, då ett lyckligt resultat av förrättningarna förutsatte medverkan av jordägarna. I de fall, då viss del av byn undantagits från laga skiftet, borde förrättningen dock verkställas senast samtidigt med skifte å återstoden av byn. Till förrättningsman torde böra förordnas en med länets jordförhållanden förtrogen lantmätare. Skedde förrättningen samtidigt med skifte, borde skifteslantmätaren förordnas. Gode män torde böra biträda vid förrättningen. De vid eventuellt samtidigt pågående skifte tjänstgörande gode männen borde naturligtvis företrädesvis användas.

Häradshövdingen i Ovansiljans domsaga erinrade i sitt yttrande över promemorian, att av paragrafen icke tydligt framginge, om det vore avsett att äganderättsutredning och sammanläggning av ifrågavarande slag skulle kunna verkställas först efter det sakägare därom gjort ansökan och Kungl. Maj:t lämnat sitt samtycke till åtgärden, eller om det vore meningen att Kungl. Maj:t skulle kunna utan ansökan av sakägare, när skäl därtill ansåges föreligga, förordna om åtgärd av ifrågavarande slag.

Lantmäteristyrelsen har i anledning härav uttalat, att de föreslagna åtgärderna borde kunna verkställas oberoende av om första initiativet tagits av fastighetsägare i vederbörande by. Framställning torde kunna göras även av häradshövdingen eller överlantmätaren eller annan myndighet. Uppenbart torde emellertid vara, att jordägarna borde höras och att vid beslutet hänsyn borde tagas till deras önskan. Föreläge icke någon allmän opinion i byn för att få förhållandena uppordnade, torde förrättning ej heller böra ske. Såsom i styrelsens skrivelse anförts, rådde emellertid bland jordägarna ett stort intresse för att åtgärderna snarast bleve verkställda.

Första stycket av förevarande paragraf upptager de allmänna förutsättningar för anordnande av särskild förrättning för äganderättsutredning

*Departements-
chefen.*

m. m. Jag kan beträffande dessa förutsättningar i allt väsentligt ansluta mig till vad lantmäteristyrelsen föreslagit. I lagtexten torde emellertid även böra angivas, att det tidigare verkställda laga skiftet skall ha avsett rubbning av storskifte. Någon bestämmelse angående rätt att taga initiativ till förrättning av nu ifrågavarande art torde, av skäl som lantmäteristyrelsen angivit, icke böra upptagas i lagen.

Med hänsyn till den betydelse en förrättning enligt den föreslagna lagen kommer att få synes densamma böra undergå fastställelseprövning i den ordning som gäller för laga skifte. Stadgande torde jämväl erfordras rörande besvär över beslut eller åtgärd under förrättningen samt om talan i fråga om beloppet av sådana kostnader för förrättningen, som ej bestridas av statsmedel. Besvär kunna förekomma exempelvis beträffande jäv mot god man. Även i dessa avseenden torde de angående laga skifte gällande bestämmelserna böra erhålla motsvarande tillämpning. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att vid äganderättsutredningen eller senare under förrättningen uppkommande tvister angående förhållanden, som avses i redogörelsen för äganderättsutredningen, i överensstämmelse med vad som gäller enligt dalalagen böra underställas ägodelningsrättens prövning; föreskrift härom har upptagits i 3 § sista stycket.

Rörande verkställandet av äganderättsutredningen och behandlingen av frågor om sammanläggning av fastigheter böra särskilda bestämmelser upptagas i lagen. Beträffande förfarandet i övrigt vid förrättningen torde vad om laga skifte är stadgat böra i tillämpliga delar gälla. Detta är, såsom i lantmäteristyrelsens förslag avses, fallet i fråga om biträde av gode män, kungörelse och kallelser angående förrättningen och sammanträden under denna samt förande av protokoll. Jämväl i vissa andra hänseenden torde bestämmelserna om laga skifte kunna vinna motsvarande tillämpning. I några avseenden torde åter i lagen böra upptagas särskilda bestämmelser, avpassade för nu ifrågavarande förrättningar.

I enlighet med det anförda har i andra stycket av förevarande paragraf föreskrivits, att i fråga om förfarandet vid förrättningen samt talan mot och fastställelse av densamma skall, i den mån ej i lagen annorlunda stadgas, i tillämpliga delar gälla vad om laga skifte är föreskrivet.

Det synes lämpligt att, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, åt styrelsen anförtros att förordna lantmätare att verkställa förrättning enligt lagen. Bestämmelse härom har upptagits i paragrafens tredje stycke.

2 §.

I lantmäteristyrelsens förslag saknades bestämmelser rörande karta vid förrättning enligt den förslagna lagen. Upprättande av sådan torde emellertid vara nödvändigt, bland annat för erhållande av underlag för äganderättsutredningen. Några höga fordringar i tekniskt avseende torde dock ej böra ställas å kartan. Enligt 8 § dalalagen skall vid laga skifte, däri bys heminägor ingå, lantmätaren över område, som från byn avskilts till särskilt skifteslag, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka

gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning. Härigenom erhålles en översiktskarta, som utvisar fastighetsindelningen. Motsvarande bestämmelser torde böra givas för de nu ifrågavarande förrättningarna. Bestämmelserna torde därvid icke böra begränsas till områden, vilka höra till byn. Den äganderättsutredning, som avses skola verkställas vid förrättningen, bör visserligen omfatta endast till byn hörande fastigheter och de särskilda verkningarna i lagfartshänseende komma härigenom allenast att avse sådana fastigheter. Det förfarande med obligatorisk sammanläggning av fastigheter i en ägares hand, som anordnas under förrättningen, torde emellertid, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, böra omfatta även fastigheter, som icke höra till byn, under förutsättning att de ingått i laga skiftet. För att tjäna som underlag vid sammanlägningsfrågornas behandling torde därför översiktskarta jämte beskrivning böra upprättas jämväl över område, som icke hör till byn men ingått i laga skiftet.

I förevarande paragraf har i enlighet med det sagda föreskrivits, att lantmätaren skall över samtliga till byn hörande områden så ock andra områden, vilka ingått i laga skiftet, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning. Erforderliga anvisningar rörande kartan och beskrivningen torde böra meddelas av lantmäteristyrelsen.

3 §.

I promemoriaförslaget och lantmäteristyrelsens förslag upptogs under 2 § den bestämmelsen, att i fråga om äganderättsutredningen, dennas kungörande och rättsverkningarna därav skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse föreskrifterna i 9 § dalalagen samt särskilda lagfartslagen. Skyldighet att söka lagfart skulle inträda ett år efter sista kungörandet, att äganderättsutredning verkställts.

I *promemorian* anfördes, att äganderättsutredningen torde helt och hållet kunna verkställas i de former, som dalalagen föreskreve. Huruvida utredningen skulle föranleda rättsverkningar i lagfartsavseende, borde liksom enligt särskilda lagfartslagen avgöras av rätten i varje särskilt fall. Funne rätten, att sådana rättsverkningar borde tilläggas utredningen, borde föreskrifterna i särskilda lagfartslagen tillämpas. Den enda särregel, som erfordrades, torde vara beträffande tiden för inträdet av skyldigheten att söka lagfart.

I yttrande över *promemorian* ifrågasatte *distriktslantmätaren Bertil Hulin*, att äganderättsutredningen icke skulle behöva sträckas längre tillbaka än till tiden för laga skiftet. Såsom skäl härför åberopades bl. a., att man vid äganderättsutredningar enligt dalalagen icke gått längre tillbaka än till storskiftesåbon.

Lantmäteristyrelsen har i anledning härav framhållit, att frågan hur långt tillbaka äganderättsutredningen behövde gå givetvis vore beroende av förhållandena i varje särskilt fall. Någon fast regel kunde icke givas. Det måste vid de ifrågasatta förrättningarna alltid vara nödigt att gå tillbaka till tiden

för laga skiftet, men det kunde mången gång bliva påkallat att utsträcka undersökningen till storskiftesåbon.

Departements-
chefen.

Den omständigheten, att särskilda lagfartslagen skall äga tillämpning även då äganderättsutredning verkställt vid särskild förrättning av nu förevarande art, synes böra komma till uttryck i nämnda lag. I förslaget till lag angående tillägg till särskilda lagfartslagen har upptagits stadgande därom. Med hänsyn härtill torde något stadgande om äganderättsutredningens rättsverkningar i lagfartshänseende icke behöva upptagas i nu förevarande lagförslag.

De grundläggande bestämmelserna om verkställande av äganderättsutredning vid förrättning enligt förslaget torde böra direkt upptagas i lagen. I förevarande paragraf ha givits bestämmelser härom i nära anslutning till vad som föreskrives i 9 § dalalagen. Äganderättsutredningen bör, liksom vid laga skifte å heminägor enligt dalalagen, avse samtliga till byn hörande ägor. Avfattningen av de föreslagna bestämmelserna avviker från nyssnämnda föreskrifter i dalalagen allenast därutinnan, att särskilt stadgande om kungörelse och kallelse rörande sammanträde för behandling av redogörelsen för äganderättsutredningen icke ansetts erforderligt för nu ifrågavarande fall, enär alla de ägare, som beröras av utredningen, redan äro att anse såsom delägare vid förrättningen.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, synes det icke lämpligt att uppställa en för alla fall gemensam regel om hur långt tillbaka äganderättsutredningen skall sträckas.

4 §.

Promemoriaförslaget liksom lantmäteristyrelsens förslag stadgade i 3 § att, där laga hinder ej mötte, till byn hörande fastigheter så ock andra fastigheter, som ingått i laga skiftet, skulle, där de vore i en ägares hand, sammanläggas till en fastighet; dock finge sammanläggning ej äga rum, såframt ägaren bestrede åtgärden och han ej uppenbart saknade fog härför. I 5 § upplögs vidare bestämmelse, att vid sammanläggningen skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse bl. a. vad som föreskrives i 10 § andra och tredje styckena dalalagen.

I *promemorian* framhölls, att 3 § i förslaget liksom 10 § dalalagen angåve, vilka fastigheter som skulle omfattas av tvångssammanläggningen, men däremot ej vilka avsåges med föreskrifterna om lättnad i sammanläggningsvillkoren. Tvångssammanläggning komme enligt förslaget i fråga för alla fastigheter i byn, även för sådana som icke med någon äga gått in i laga skiftet, samt dessutom för fastigheter inom andra byar, därest de med någon — aldrig så obetydlig — äga gått in i skiftet.

Departements-
chefen.

De i lantmäteristyrelsens förslag upptagna villkoren för tvångssammanläggning böra kompletteras med kravet att fastigheterna skola av ägaren innehavas med samma rätt. Vidare torde bestämmelser, motsvarande de i 10 § andra och tredje styckena dalalagen förekommande, om sammanläggning av fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i

äktenskapet, icke böra meddelas allenast genom hänvisning till nyssnämnda stadganden i dalalagen utan direkt införas i förevarande paragraf.

5 §.

I det i promemorian framlagda förslaget hade 4 § följande lydelse:

I avseende å villkoren för sammanläggning enligt 3 § skola gälla följande särskilda bestämmelser

1. Har viss del av byn undantagits från laga skiftet, skall i avseende å förutsättningarna för sammanläggande av fastighet, som hör till byn, med fastighet, vilken ingått i skiftet, så anses, som om laga skifte påginge å den undantagna delen av byn.

2. Till byn hörande fastighet, som ingått i laga skiftet, må sammanläggas med fastighet, som hör till byn, så ock med annan fastighet, vars alla ägor ingått i skiftet, även om den genom sammanläggningen bildade fastigheten icke i fråga om storlek och sammansättning av ägoslag överensstämmer med vad som föreskrives i 6 § lagen om sammanläggning av fastigheter å landet.

Enligt 5 § skulle vidare vid sammanläggningen tillämpas bl. a. vad som föreskrives i 11 § under 3. dalalagen.

Till motivering av de föreslagna bestämmelserna i 4 § anfördes i *promemorian*:

De villkor, som 6 § allmänna sammanläggningslagen ställer för tillstånd till sammanläggning, äro dels *arronderingsvillkoret* — att den nybildade fastighetens ägoskiften skola vara formliga och i förhållande till varandra väl belägna — dels *storleksvillkoret* — varmed här förstås att fastigheten skall ha en sådan storlek och sammansättning av ägoslag, att den lämpar sig att bestå som särskild fastighet — dels ock *registreringsvillkoret* — att de fastigheter, som gå in i sammanläggningen, skola vara upptagna som särskilda fastigheter i jordregistret. Det sistnämnda villkoret gäller ej om fastigheterna gå in i skifte. Under samma förutsättning får arronderingsvillkoret en annan innebörd, i det att detsamma avser fastigheten, sådan den kan utläggas vid skiftet. Praktiskt taget blir det eftergivet.

I avseende å dessa tre villkor medgiver 11 § 1 och 2 mom. dalalagen vissa lättnader. Dessa synas böra, såvitt förhållandena medgiva det, också gälla för den fristående tvångssammanläggningen.

Registreringsvillkoret.

11 § 1 mom. dalalagen avser, såvitt av förarbetena framgår (Dalautredningens betänkande sid. 187), allenast att eftergiva registreringsvillkoret i ett speciellt fall, nämligen beträffande en till byn hörande fastighet, som har ägor uteslutande inom område utanför det som skiftas. Och eftergiften gäller endast, då sådan fastighet skall sammanläggas med fastighet, som går in i skiftet med åtminstone någon äga, vare sig den senare fastigheten hör till byn eller ej.

Beträffande övriga fastigheter, som antingen tillhöra byn eller ock, ehuru de ej göra detta, likväl gå in i skiftet, behöver dalalagen icke göra några undantag från registreringsvillkoret. Dessa fastigheter gå nämligen alla in i ett fastighetsbildande skifte, och redan på grund härav är registreringsvillkoret upphävt beträffande dem.

Annat blir förhållandet i nu förevarande fall. Det fastighetsbildande skiftet är här avslutat och medför alltså icke någon lättnad i registreringsvillkoret.

Emellertid torde det icke finnas något skäl att lätta på detta villkor. Den

genom skiftet åvägabragta fastighetsindelningen bildar utgångspunkten för sammanläggningen. Efter skiftet kan naturligtvis en oregistrerad (d. v. s. icke genomförd) jorddelning ha förekommit. Lagaskifteslotter kunna ha delats i ideella andelar eller sämjedelats, outbrutna arealer kunna ha försålts o. s. v. Skulle man i sådana fall eftergiva registreringskravet, bleve följden säkerligen mycket olycklig. Man skulle få fastigheter, i vilka inginge sämjedelningslotter och ideella andelar i lagaskifteslotter o. s. v. Man synes därför böra inom det lagaskiftade området upprätthålla kravet på att endast utbrutna fastigheter skola få gå in i sammanläggning. Lättnaden i fråga om registreringsvillkoret bör därför icke sträckas längre än som skett i 11 § 1 mom. dalalagen.

Arronderingsvillkoret.

Arronderingsvillkoret gäller ej inom det område, som undergår laga skifte. Dalalagen behöver sålunda icke befatta sig med detta villkor i annan mån än beträffande ägor utanför delningsområdet. Beträffande sådant område upphäver 11 § 2 mom. dalalagen arronderingsvillkoret, därest

den ena fastigheten både hör till byn och går in i skiftet samt

den andra fastigheten antingen också hör till byn — vare sig den går in i skiftet eller ej — eller ock, oaktat den ej hör till byn, med alla sina ägor går in i skiftet.

De fall, då arronderingsvillkoret icke är eftergivet på grund av detta moment, äro:

1) Då båda fastigheterna hör till byn men ingendera av dem går in i skiftet. I detta fall tillämpas visserligen tvångssammanläggning men gäller arronderingsvillkoret.

2) Då ingendera fastigheten hör till byn. Därest båda fastigheterna gå in i skiftet med alla sina ägor, är arronderingskravet redan på grund härav upphävt. Så fort någon av fastigheterna har en äga utanför skiftet, gäller emellertid arronderingsvillkoret, alldeles oavsett huruvida denna äga ligger inom byns från skiftet uteslutna område eller utom byn.

3) Då ena fastigheten hör till byn och går in i skiftet samt den andra icke hör till byn, går in i skiftet med en äga men har en annan äga utanför delningsområdet, vare sig denna senare äga ligger i byns uteslutna område eller utom byn.

4) Då den ena fastigheten hör till byn men ej går in i skiftet samt den andra icke hör till byn men går in i skiftet vare sig med alla eller endast med några ägor och vare sig i senare fallet de ägor, som icke gå in i skiftet, äro belägna inom byns från skiftet uteslutna del eller utom byn. I detta fall eftergives arronderingsvillkoret icke av 2 mom. i 11 §, men väl torde 1 mom. i paragrafen medföra en viss lättnad. I detta fall skall nämligen enligt sistnämnda moment så anses, som om den förra fastigheten gick in i skiftet. Därest alltså även den senare fastigheten har ägor inom byns från skiftet uteslutna område, skall man bortse från den omständigheten, att de båda fastigheternas skiften inom detta område icke ligga lämpligt till i förhållande till varandra. Har den fastighet, som ej hör till byn, ägor utom byn, gäller emellertid arronderingsvillkoret beträffande förhållandet mellan dessa ägor och fastigheternas ägor inom byn.

Vid de nu föreslagna fristående sammanläggningsförrättningarna ligger arronderingsfrågan annorlunda till, då ju något skifte icke pågår. Beträffande byar, som i sin helhet lagaskiftats, bör arronderingskravet upprätthållas i hela sin vidd. I övriga byar bör det upprätthållas beträffande de lagaskiftade delarna av byn. I fråga om de från laga skiftet uteslutna delarna däremot bör det eftergivas i samma utsträckning som enligt dalalagen.

Genom den ordalydelse förslaget erhållit har åsyftats att finna en enkel

gemensam formel för eftergifterna i registrerings- och arronderingsvillkoren. Undantaget från arronderingsvillkoret har dock i denna formulering blivit något vidare än enligt dalalagen, i det att undantaget inbegriper också det fall, att den ena fastigheten hör till byn och går in i skiftet samt den andra både, ehuru icke hörande till byn, går in i skiftet och har en äga inom den från skiftet uteslutna delen av byn. Denna utvidgning, som har mycket liten praktisk räckvidd, synes vara sakligt motiverad. Har den senare fastigheten dessutom en eller flera ägor utanför byn, gäller arronderingsvillkoret beträffande dem.

Storleksvillkoret. Eftergift av detta villkor har i dalalagen gjorts allenast i 11 § 2 mom. Från eftergiften äro uteslutna samma fall som beträffande arronderingsvillkoret. Härvidlag är att märka, att 1 mom. i paragrafen icke innehåller något om storleksvillkoret. Detta upprätthålles alltså även i det fall, då arronderingsvillkoret är eftergivet på grund av 1 mom.

I den föreslagna lagen bör lättnad i storleksvillkoret medgivas i samma omfattning som i dalalagen.

Lantmäteristyrelsens förslag skilde sig i förevarande avseenden från det som framlagts i promemorian endast beträffande utformningen av punkten 1 i 4 §. Denna punkt hade i lantmäteristyrelsens förslag givits den lydelsen, att om fastighet, som hör till byn, har ägor allenast inom område, som ej ingått i laga skiftet, i avseende å förutsättningarna för dess sammanläggande med fastighet, som ingått i skiftet, skall så anses, som om laga skifte å den återstående delen av byn påginge. Lantmäteristyrelsen har härom anfört, att omformuleringen av stadgandet skett så att detsamma närmare anslöte sig till motsvarande bestämmelse i dalalagen. Därigenom bortfölle den utvidgning, som i promemorian föreslagits beträffande eftergivandet av arronderingsvillkoret. Detta vore i och för sig praktiskt betydelselöst. Vad som föranlett styrelsen till omformuleringen vore att den nya formuleringen mera direkt framhävde den situation, för vilken föreskriften vore avsedd.

De under 1. i 4 § av lantmäteristyrelsens förslag upptagna bestämmelserna avse, att vid sammanläggning under nu ifrågavarande förrättningar skulle i viss utsträckning eftergivas de enligt allmänna sammanläggningslagen gällande kraven på utbrytning och registrering av fastighet som ingår i sammanläggningen samt fordringarna i fråga om den nybildade fastighetens arrondering. Såsom i promemorian uttalas, torde skäl ej föreligga att medgiva eftergift i nu nämnda avseenden i fråga om område, som ingått i det tidigare verkställda laga skiftet å byns heminägor. Någon eftergift bör alltså icke gälla beträffande de byar, där laga skiftet omfattat all mark inom byn, såsom fallet varit exempelvis vid de förut omförmälda skiftena i Vänjans socken. För övriga hithörande byar uppkommer fråga om eftergift allenast med avseende å den från laga skiftet undantagna marken. Såsom jag förut framhållit, förutsättes emellertid, att särskild förrättning enligt den föreslagna lagen skall företagas inom byar av sistnämnda kategori allenast därest samtidigt laga skifte sker å mark som undantagits från tidigare laga skifte. Till följd härav komma redan enligt allmänna sammanläggningslagen väsentliga lättnader i sammanläggningsvillkoren att inträda för fastigheter, vilka ingå i

*Departement-
chefen.*

det sålunda pågående skiftet. Vid detta förhållande synes anledning saknas att i den nu föreslagna lagen upptaga särskilda bestämmelser om eftergift i förevarande avseenden.

Med stadgandet under 2. i 4 § av lantmäteristyrelsens förslag åsyftas, såsom framgår av den i promemorian lämnade motiveringen, att vid sammanläggning enligt den föreslagna lagen medgiva undantag från storleksvillkoret, varmed avses kravet på att den sammanlagda fastigheten skall ha sådan storlek och sammansättning av ägoslag, att den lämpar sig att bestå såsom särskild fastighet. Att märka är emellertid, att 6 § första stycket allmänna sammanläggningslagen, vilket stycke avser sammanläggning utan samband med laga skifte, icke uppställer något krav på den sammanlagda fastighetens storlek. De i förevarande hänseenden i paragrafen stadgade fordringarna torde överhuvud taget vid nu avsedda förrättningar få egentlig betydelse allenast då fråga är om sammanläggning av fastigheter, som förut icke blivit vederbörligen utbrutna och ej upptagits i jordregistret. Kravet på utbrytning och registrering hör emellertid, såsom nyss nämnts, upprätthållas inom det lagaskiftade området. Endast därest laga skifte samtidigt verkställes, eftergives detta krav beträffande det område som skiftas. För sådant fall synes dock det enligt 6 § andra stycket allmänna sammanläggningslagen gällande storleksvillkoret utan olägenhet kunna upprätthållas. Med hänsyn till vad nu anförts torde ej heller något stadgande om eftergift i nu ifrågakvarande avseende böra upptagas i förslaget.

Eftergift från kravet på lagfart för sammanläggning torde, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, böra medgivas i samma utsträckning som enligt dalalagen, eller sålunda i fråga om alla fastigheter som omfattas av kungjord äganderättsutredning. I förevarande paragraf har upptagits stadgande härom i anslutning till bestämmelsen i 11 § under 3. dalalagen.

6 och 7 §§.

I 5 § av lantmäteristyrelsens förslag upptogs stadgande, att vid sammanläggningen skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som föreskrevs i 12 § och 13 § första stycket dalalagen.

*Departements-
chefen.*

De grundläggande bestämmelserna om förfarandet vid sammanläggningen synas böra inflyta i den nu förevarande lagen. På grund härav ha i 6 § av förslaget upptagits bestämmelser, motsvarande 12 § dalalagen, samt i förslaget 7 § ett stadgande, motsvarande 13 § första stycket dalalagen. Beträffande 7 § i förslaget må anmärkas, att karta och beskrivning, som upprättats enligt 2 §, böra jämte övriga handlingar i ärendet insändas till ägodelningsdomaren. Särskilt stadgande om uttalande av förrättningsmännen i sådant fall, som avses i 12 § andra stycket dalalagen, torde icke vara erforderligt för nu ifrågakvarande förrättningar. Ej heller synes anledning föreligga att i lagen upptaga någon motsvarighet till stadgandet i 13 § andra stycket dalalagen om verkan av att laga skifte inställes, sedan beslut om sammanläggning meddelats.

8 §.

För att erhålla ett klart uttryck för slutresultatet av förrättning enligt den föreslagna lagen, däri inbegripet under förrättningen meddelat beslut om sammanläggning av fastigheter, synes lämpligt föreskriva, att lantmätaren häröver skall upprätta beskrivning. Denna kan anses motsvara delningsbeskrivningen vid skiften med äganderättsutredning enligt dalalagen men behöver uppenbarligen ej fylla samma krav på fullständighet. Beskrivningen bör utvisa de fastigheter som utgå ur förrättningen jämte ägarna därav. Utdrag av beskrivningen kunna därefter tjäna såsom grund för de lagfartsansökningar som skola göras efter förrättningen. Beskrivningen synes även böra utgöra underlag för ny registrering i jordregistret av fastigheterna inom byn; bestämmelser härom torde böra utfärdas i administrativ ordning. Det synes även lämpligt att åtgärder vidtagas så att nya fastighetsböcker utan dröjsmål bliva upplagda på grundval av den nya fastighetsindelningen.

I enlighet med det anförda har i förevarande paragraf, vilken saknar motsvarighet i lantmäteristyrelsens förslag, upptagits bestämmelse, att sedan sammanläggningsfrågorna blivit slutligen avgjorda, lantmätaren skall upprätta slutbeskrivning, i vilken med iakttagande av meddelade beslut om sammanläggning skall redovisas varje fastighet eller ägoinnehav inom byn jämte ägaren därav.

Efter upprättandet av slutbeskrivningen bör förrättningen avslutas. Att förrättningen därefter skall undergå fastställelseprövning i den ordning, som föreskrives för laga skifte, framgår av bestämmelsen i 1 § andra stycket av förslaget.

9 §.

Såsom förut anförts, förutsattes att kostnaderna för de nu ifrågavarande förrättningarna bestridas av statsmedel i enlighet med vad som gäller för laga skiften med äganderättsutredning enligt dalalagen. Härutöver kunna emellertid uppkomma vissa kostnader, som skola bestridas av delägarna, såsom utgifter för hantlangning. Då någon uppskattning av de av en förrättning enligt lagen berörda fastigheternas ägobelopp icke torde ske vid förrättningen, kunna bestämmelserna i 17 kap. jorddelningslagen om fördelning av skifteskostnader ej tillämpas vid nu ifrågavarande förrättningar. I förevarande paragraf, vilken saknar motsvarighet i lantmäteristyrelsens förslag, har upptagits stadgande, att kostnaderna för förrättningen skola, i den mån de ej bestridas av statsmedel, fördelas i enlighet med vad härutinnan mellan delägarna överenskommes eller, där sådan överenskommelse ej träffas, efter vad av förrättningsmännen prövas skäligt.

10 §.

Skyldighet att söka lagfart enligt särskilda lagfartslagen synes i nu ifrågavarande fall ej böra inträda förrän förrättningen blivit slutligen fastställd. Med hänsyn härtill har i förevarande paragraf, vilken saknar motsvarighet i lantmäteristyrelsens förslag, föreskrivits, att då förrättningen blivit slulligen

fastställd, domaren i domsagan genast skall underrättas därom. Ett motsvarande stadgande förekommer i 18 § dalalagen.

11 §.

I denna paragraf har upptagits stadgande om rätt för lantmäteristyrelsen att meddela de ytterligare bestämmelser eller anvisningar rörande verkställande av förrättning enligt lagen, som kunna finnas erforderliga.

Förslaget till lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län.

Av skäl som förut berörts har i en ny paragraf i särskilda lagfartslagen, be-tecknad 12 §, upptagits bestämmelse, att vad i särskilda lagfartslagen stad-gas skall äga motsvarande tillämpning, där förrättning företages enligt den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, och att därvid vad i särskilda lagfartslagen sägs om skifte i stället skall ha avseende å förrättning som nu nämnts. Detta innebär bl. a., att skyldighet att söka lagfart inträder sedan förrättningen blivit slutligen fastställd och ett år för-flutit efter sista kungörandet att utredning rörande äganderättsförhållandena inom byn blivit verkställd.

Förslaget till lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord & landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Såsom förut omnämnts stadgas i 10 § första stycket dalalagen i fråga om laga skifte till rubbning av storskifte, att om bys heminägor ingå i skifte, skola, där laga hinder ej möter, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro i en ägares hand och av denne inneha-vas med samma rätt, i den uti 12 och 13 §§ stadgade ordning under skiftet sammanläggas till en fastighet, dock att sammanläggning ej må äga rum, så-framt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför. En-ligt den inom lantmäteristyrelsen upprättade promemorian skulle till detta stycke fogas ett stadgande av innehåll, att om heminägorna tidigare undergått laga skifte, detsamma skulle gälla beträffande fastigheter, som med alla sina ägor ingå i skiftet.

Till motivering av detta förslag anfördes i *promemorian* följande.

Inom by, vilkens heminägor lagaskiftats utan att skiftet omfattat byns samtliga ägor, finnas fastigheter, som bestå uteslutande av ägor inom områ-den, som icke gått in i laga skiftet. Två eller flera sådana fastigheter äro i samma ägares hand. Ägaren till dessa fastigheter vid tiden för skiftet av hem-inägorna hade då icke någon fastighet, som gick in i skiftet. Om laga skiftet å

heminägorna verkställts såsom s. k. provskifte, ha dessa fastigheter icke blivit sammanlagda med varandra. Om skiftet handlagts enligt dalalagen, skulle fastigheterna visserligen ha omfattats av tvångssammanläggningen, men måhända ha fastigheterna ej kunnat sammanläggas, enär den fastighet, som skulle bildas genom sammanläggningen, ej fyllt lagens krav på arrondering. Det kan också hända, att fastigheter, som vid laga skiftet voro i särskilda ägares händer, sedermera sammanköpts. Det torde få anses, att beträffande sådana fastigheter skäl föreligger för tvångssammanläggning i samband med det senare skiftet.

Anledningen, varför i förslaget tvångssammanläggningen inskränkts till att avse det fall, att heminägorna förut lagaskiftats, och icke ansetts böra omfatta också det fall, då dessa ägor uteslutits från skiftet, är att laga skifte på heminägor utgör förutsättning för äganderättsutredning. Ha heminägorna lagaskiftats, har sådan utredning verkställts i samband med detta skifte, eller förutsattes den ha skett vid sådan särskild förrättning, som samtidigt föreslås. Skulle det senare icke ha skett, utgör skiftet tydligen anledning att föranstalta därom.

Föreskrifterna i 11 § dalalagen under 1. och 2. bliva tillämpliga på det nya fallet endast så till vida, som enligt dem villkoret om viss storlek och ägosammansättning hos den genom sammanläggningen nybildade fastigheten efterges.

Beträffande tillämpligheten av vad i 11 § under 3. föreskrives märkes följande.

Om äganderättsutredning tidigare verkställts antingen i samband med laga skiftet å heminägorna eller som fristående förrättning, har registrering skett och lagfart på grund av utredningen meddelats beträffande samtliga ifrågavarande fastigheter med undantag allenast av sådana arealfastigheter, som tillkommit efter år 1896 samt varken utbrutits eller lagfarits (se bilaga till lantmäteristyrelsens meddelanden 1936: 4, cirkulärserien nr 22, sid. 37). Lagfartsansökan beträffande dem har emellertid förklarats vilande. Det enda hinder mot beviljande av lagfarten, som föreligger, utgöres av den omständigheten, att de icke äro utbrutna.

Stadgandet i 11 § under 3. medför emellertid, att sådan vilandeförklarad lagfartsansökan ersätter beviljad lagfart, åtminstone beträffande ägare som redovisats i äganderättsutredningen. Skulle fastigheten därefter ha överlåtits, måste man nog för sammanläggningen fordra, att nya ägaren sökt lagfart samt att orsaken, varför lagfart ej beviljats, är allenast, att fastigheten ej utbrutits.

Då åtminstone vid sammanläggning enligt dalalagen arealfastighet, ändå att den ej utbrutits, kan gå in i sammanläggningen, därest den samtidigt går in i skifte, skulle den omständigheten, att arealfastigheten ej avstyc kats och ej registrerats, icke hindra sammanläggningen. Sedan sammanläggningen skett och lott för den sammanlagda fastigheten blivit utlagd vid skiftet samt detta fastställts, lär arealfastigheten få anses utbruten och lagfartshindret förty undanröjt.

Överlantmätaren i Kopparbergs län har i sitt till lantmäteristyrelsen avgivna yttrande över promemorian anført följande.

Enligt förslaget har för sammanläggningen knutits det villkoret, att fastighets alla ägor skola ingå i skiftet. Om således beträffande by, vars heminägor tidigare skiftats, laga skifte sker å allenast en del av den tidigare uteslutna marken, kan sålunda fastighet, som har ägor jämväl inom den vid det senare tillfället fortfarande uteslutna marken, icke ingå i sammanläggning. Jag ställer mig undrande till det nödvändiga i denna begränsning, särskilt som

motsvarande krav ej upprätthållits vid det ursprungliga fastighetsindelade skiftet. Frågan synes ha betydelse med avseende å önskvärdheten av att kunna sammandraga skogsfastigheter i så få ägotter som möjligt. Ett skogsbolag kan nämligen ha en hel del fastigheter bestående av såväl fäbodeskog som utskog. Om skiftet begränsas till endast fäbodeskog, förhindras genom sagda villkor ett önskvärt nedbringande av bolagets ägotter inom skiftesområdet.

I anledning av överlantmätarens erinran har i *lantmäteristyrelsens* förslag till ändrad lydelse av 10 § dalalagen orden »med alla sina ägor» uteslutits ur förslaget. Lantmäteristyrelsen har därvid framhållit, att den utvidgning av möjligheten till tvångssammanläggning, som denna ändring medförde i förhållande till det i promemorian framlagda förslaget, visserligen bleve mera vidsträckt än vad överlantmätaren åsyftat med sin erinran, men att då någon motsvarande eftergift i sammanläggningsvillkoren icke skedde, ändringen icke torde bliva av praktisk betydelse annat än för de av överlantmätaren omnämnda fallen.

*Departements-
chefen.*

Lantmäteristyrelsens förslag till ändrad lydelse av 10 § dalalagen åsyftar att öppna möjlighet till tvångssammanläggning av fastigheter i samband med laga skifte även då sådant skifte sker å område, som undantagits från tidigare verkställt laga skifte, vari bys heminägor ingått. Denna utvidgning av dalalagen torde böra begränsas till de fall, då det tidigare laga skiftet å heminägorna förrättats enligt dalalagen eller provskifteslagen och sålunda äganderättsutredning redan verkställts. Har laga skiftet å heminägorna skett enligt äldre rätt, bör äganderättsutredning och i samband därmed sammanläggning föreläggas med stöd av den nu föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län.

Med lantmäteristyrelsens förslag torde vidare åsyftas, att bestämmelserna i 11 § dalalagen om eftergift från de eljest gällande villkoren för sammanläggning i viss utsträckning skulle bliva tillämpliga. Med hänsyn härtill torde de nya bestämmelserna lämpligen böra upptagas i en särskild paragraf efter 13 § dalalagen. I fråga om tillämpligheten av 11 § dalalagen å de med utvidgningen avsedda fallen bör följande nämnas.

Något utrymme för en motsvarande tillämpning av vad under 1. i 11 § stadgas föreligger ej, då utvidgningen endast avser fastigheter som ingå i det pågående skiftet.

Beträffande de fall, som avses i 11 § under 2., torde någon eftergift nu ej böra göras i fråga om fastigheter, som ingått i laga skiftet å heminägorna. Behov av eftergift i förevarande avseende synes föreligga endast där fråga är om fastigheter, vilka med alla sina ägor ligga inom områden som undantagits från nämnda skifte. Sker nu skifte å endast vissa av dessa områden, synes behov av eftergift föreligga i samma utsträckning som enligt dalalagen. Den åsyftade begränsningen torde kunna vinnas genom ett stadgande att vad i 11 § 2. föreskrives skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fastigheter,

som icke förut ingått i laga skifte. Såvitt fråga är om dylika fastigheter, skall alltså eftergift kunna ske vid sammanläggning av en till byn hörande fastighet med annan sådan fastighet eller med annan fastighet, som med alla sina ägor ingår i skiftet.

Särskilda lagfartslagens bestämmelser avses ej skola vinna tillämpning vid de nu ifrågavarande skiftena. Med hänsyn härtill synes ej heller böra lämnas någon sådan eftergift av kravet på lagfart för sammanläggning, som avses under 3. i 11 § dalalagen.

Den föreslagna lagstiftningen torde böra träda i kraft dagen efter den, då lagarna utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Beträffande ändringen i dalalagen påkallas en övergångsbestämmelse för redan påbörjade skiften.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över de inom justitiedepartementet upprättade lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 mars 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 22 februari 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 februari 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till dels *lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län*, dels *lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län*, dels *lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn Sven Romanus.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, FWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 9 mars 1943 avgivna utlåtande över de den 12 februari 1943 till lagrådet remitterade förslagen till *lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län samt lag angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län* och anför därvid följande.

De remitterade förslagen ha av lagrådet lämnats utan erinran.

Såsom jag i anförande till statsrådsprotokollet den 12 februari 1943 uttalade bör statsbidrag till de förrättningar, som komma att verkställas enligt den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, utgå efter samma grunder som nu gälla för bidrag till förrättningar enligt dala-lagen. I sistberörda avseende gäller enligt 1 § kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 84) om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmäteriförrättningar inom Kopparbergs län, att vid laga skifte till rubbning av storskifte inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av länet av allmänna medel gäldas kostnaden till förrättningsmännen, lösen för karta och handlingar jämte kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för skiftets behöriga verkställande, ävensom ersättning till särskilt, på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § jorddelningslagen med lantmäteristyrelsens medgivande vid förrättningen anlitat sakkunnigt biträde. Sagda statsbidrag utgå från det under nionde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget: Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar. Närmare bestämmelser rörande utbetalandet av ersättning för kostnader, som avses i 1 § berörda kungörelse, ha meddelats i kungl. brev den 30 mars 1935. Vidare har Kungl. Maj:t i brev den 15 mars 1940, efter det ärendet underställts riksdagens prövning, givit särskilda föreskrifter angående lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden vid

handläggning av vissa laga skiften enligt dalalagen inom Ore och Mora socknar av Kopparbergs län.

Vid förrättningar enligt den nu ifrågavarande lagen synes tillkallande av sakkunnig enligt 2 kap. 2 § jorddelningslagen ej bliva erforderligt. Beträffande lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden vid handläggning av de närmast ifrågasatta förrättningarna å Dalbyns och Sunnans byar i Ore socken torde böra gälla samma regler som intagits i kungl. brevet den 15 mars 1940. Vad åter angår andra förrättningar, som kunna komma att verkställas enligt den föreslagna lagen, är det nu icke möjligt att avgöra vilka närmare bestämmelser som kunna bliva erforderliga i fråga om kostnadernas utbetalande samt lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden, utan dessa bestämmelser torde bliva beroende av de förutsättningar, som äro för handen då förrättningarna skola verkställas.

I enlighet med det anförda torde — under förutsättning att riksdagen ej framställer någon erinran häremot — vid förrättning enligt den förevarande lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län av allmänna medel böra bestridas kostnaden till förrättningsmännen, lösen för karta och handlingar samt kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för förrättningens behöriga verkställande, att gäldas från anslaget till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar, och torde Kungl. Maj:t, efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet, få meddela de särskilda bestämmelser som kunna finnas erforderliga rörande utbetalandet av ersättning för sådana kostnader, varom här är fråga, samt angående lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller för laga skiften enligt dalalagen.

Föredraganden hemställer, att de ifrågavarande lagförslagen — förslaget till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län efter viss redaktionell jämkning — måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.